

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 11, 2012 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 351:339.5:330.3

А. О. Машков,
аспірант Академії муніципального управління

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У роботі досліджуються основні стратегічні напрямки державного регулювання зовнішньо-економічної діяльності України в умовах інноваційного розвитку. Визначені основні складові, принципи та пріоритетні напрямки зовнішньоекономічної політики. Запропоновано схему розробки державної стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Розроблено пріоритетні напрямки зовнішньоекономічної політики України. Запропоновано до впровадження схему розробки заходів щодо вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності.

The paper examines the key strategic areas of state regulation of foreign economic activity in Ukraine in terms of innovation. The basic components, principles and priorities of foreign policy. The scheme of developing the national strategy of zovnishnshnoekonomichnoyi activities. A priority directions of foreign policy of Ukraine. A scheme for the implementation of measures to improve the development of foreign economic activity.

Ключові слова: державне регулювання, економіка знань, інновації, кластери, стратегія розвитку.

Keywords: government regulation, the knowledge economy, innovation, clusters, development strategy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Міжнародна взаємодія забезпечує ефективне використання ресурсного потенціалу країни, інтегруючи фактори виробництва в єдиному економічному просторі. При цьому активізація сукупності державних форм і методів регулювання створює найбільш сприятливі умови, за рахунок яких можуть відбуватися зміни і подальше налаштування механізму інноваційного розвитку. Важлива роль у цьому процесі належить системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що вимагає координації форм і методів регулювання на макро-, мезо- та мікрорівнях. Однією з центральних проблем забезпечення сталого розвитку України є відсутність чітких стратегічних орієнтирів розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Тому визначення концептуальних підходів щодо стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності в системі державного регулювання є актуальним та важливим завданням. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність може бути здійснена саме через реалізацію стратегічних цілей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. Фундаментальним дослідженням розвитку України під впливом ЗЕД та особливостям її державного регулювання на присвячені роботи таких учених, як: В.Гейця, А.Кредісова, І.Паска, В.Третяка та ін. Проблеми державної інноваційної орієнтації економіки аналізувалися у працях багатьох вчених-економістів, таких як: О.Амоші [1], Г.Андрощука [2], М.Гаман [3], В.Гусева [4], О.Дація [5] та інших.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження обґрунтування теоретико-методологічних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення стратегічних напрямків державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отримання наукових результатів дослідження. Основною стратегічною метою державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності повинно бути досягнення Україною управлінського і інноваційно-технологічного центру розвитку. В цьому аспекті потрібно розробити концептуальні положення створення системи державної підтримки експорту України. Метою яких є створення в Україні дієвої інтегрованої системи державної підтримки експорту, яка сприятиме успішній інтеграції вітчизняної економіки у світовий економічний простір. Реалізувати ці положення потрібно протягом 2013-2015 років. Наступними роками Україна головуватиме в СНД, що може бути використано для роботи над торговими відносинами країн. Це може зняти багато бар'єрів у взаємній торгівлі. Також обговорюється і Угода про асоціацію з Євросоюзом [6]. Але все ж таки не вистачає окремої ґрунтовної стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Результатом роботи має стати документ, розроблений на основі чітко сформульованої системи цілей, завдань і шляхів їх реалізації та який передбачає обґрунтування необхідності і принципів розвитку України, її продукції і послуг. Програма стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності повинна являти собою складову частину Програми соціально-економічного розвитку на середньострокову перспективу. Вона повинна передбачати розвиток сфер бізнесу, що забезпечують поповнення бюджету, залучення додаткових інвестицій для розвитку виробництва та соціальної сфери країни, планомірне і системне вивчення стану і тенденцій розвитку з метою прийняття раціональних рішень. В її основу має бути закладений аналіз соціально-економічного розвитку, оцінка конкурентних переваг, цілі і завдання, що відображають інтереси всіх груп населення. Розробка програми повинна базуватися на таких принципах: чітке виділення ознак оцінки; перспективність планування і визначення мети ЗЕД; інформаційна прозорість і гласність; орієнтована на інтереси громадян та інвесторів поведінка органів влади як базисна передумова.

Пропонується наступна схема розробки та реалізації державної стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності (рис.1.).

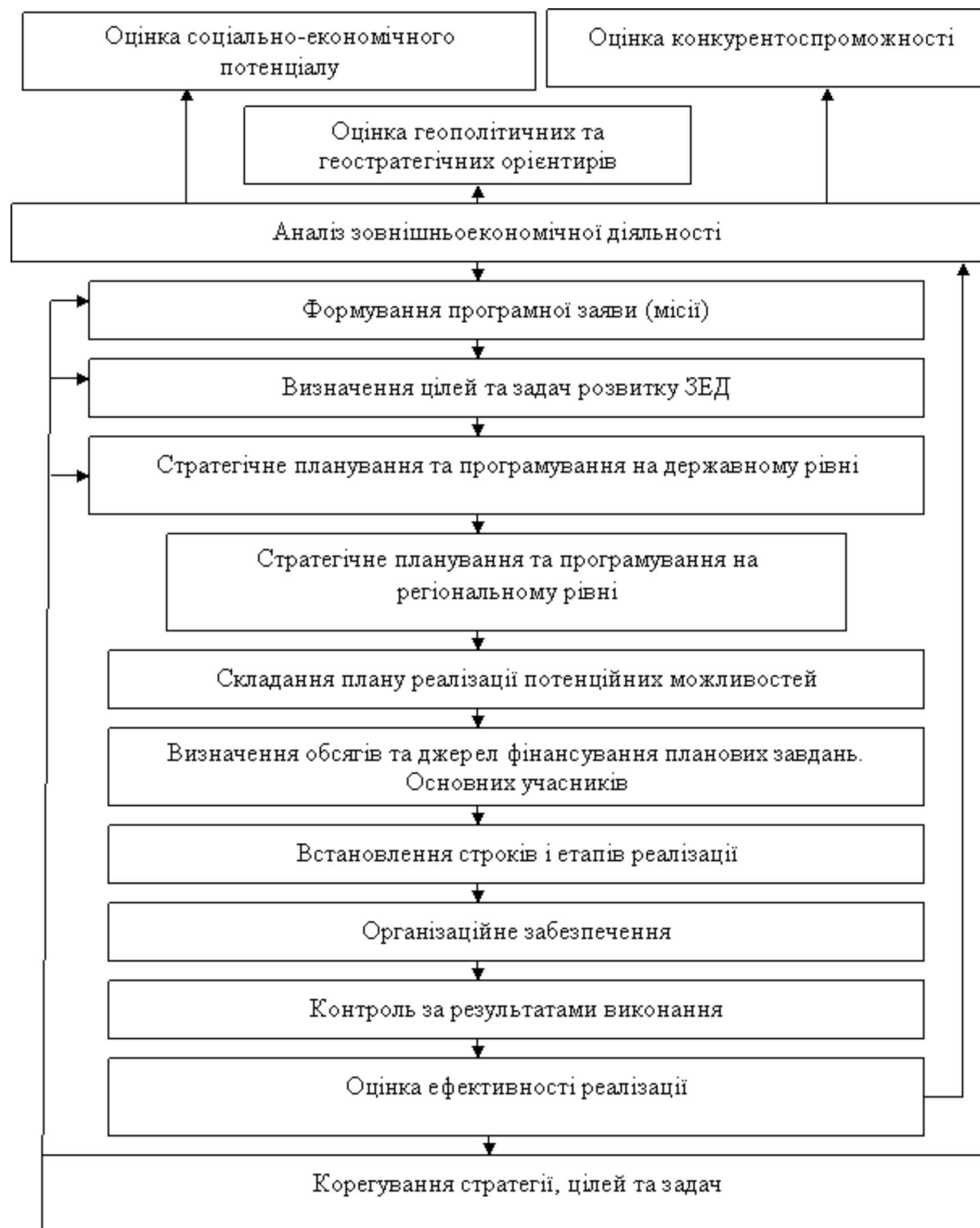

Рис. 1. Схема розробки державної стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності

На підставі результатів дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища необхідно розробити програмну заяву (сформулювати зміст місії). Місією України визначена мета стати управлінським і інноваційно-технологічним центром розвитку частини європейського простору, а також СНД. Для її досягнення необхідно забезпечити підвищення конкурентоспроможності економіки, рівня і якості життя населення, а також динамічний просторовий розвиток. На підставі сформульованої місії визначаються цілі та завдання. Для досягнення генеральної мети слід визначити основні пріоритетні напрямки діяльності, робота по яких, у свою чергу, потребує вирішення цілого комплексу завдань. Самі ж завдання слід перетворити на конкретно поставлені, які піддаються подальшому виміру результату (наприклад, збільшити річний приплив інвестицій тощо).

Іншими словами, для розробки програми необхідно побудувати так зване «дерево цілей». Метою першого порядку є підвищення ефективності міжнародних і зовнішньоекономічних зв'язків за допомогою просування унікальних особливостей України з урахуванням всіх наявних і потенційних ресурсів, для підвищення конкурентних переваг і поліпшення якості життя населення. Визначена вище головна мета може бути конкретизована і представлена наступними складовими: поліпшення міжнародної конкурентоспроможності підприємств промисловості та сфери послуг; залучення нових закордонних підприємств та інвесторів; формування позитивного іміджу України; диверсифікація форм зовнішньоекономічної взаємодії та ін. Далі слід визначити пріоритетні напрямки розвитку («точки зростання»), які здатні забезпечити міжнародне конкурентне лідерство і давати найбільшу віддачу від вкладених у їх розвиток інвестиційних ресурсів. Проблема вибору таких пріоритетів розвитку ускладнюється необхідністю врахування як економічної складової очікуваного ефекту від їх реалізації, так і впливу обраних пріоритетів розвитку на соціальні показники і екосистему.

У сучасному світі рівних можливостей глобальна конкурентоспроможність визначається не тільки наявністю або відсутністю тих чи інших форм зовнішньоекономічної діяльності, а й можливістю отримання супутніх послуг, додаткового обслуговування при їх здійсненні, наявністю впізнаваної торгової марки, бренду, іміджу. Таким чином, конкурентоспроможність визначається критеріями не лише економічного, а й культурного, соціального, психологічного характеру. Виходячи з означених цілей, завданнями органів влади є: формування і поліпшення позитивного іміджу, престижу, ділової та соціальної конкурентоспроможності; розширення участі України і її суб'єктів у реалізації зарубіжних, міжнародних, регіональних програм і проектів; підвищення привабливості для розміщення на її території зовнішніх по відношенню до неї ресурсів та ін.

До пріоритетних напрямків зовнішньоекономічної політики належить забезпечення провідних позицій країни на світових ринках високотехнологічних товарів і послуг, відповідно до її спеціалізації в глобальній науково-технологічній сфері, сприяння експорту і досягненню глобальної конкурентоспроможності обробних галузей та сфери послуг, інтеграція держави у глобальну транспортну систему через реалізацію транзитного потенціалу, зміцнення позицій на світовому ринку, а також подальша робота з формування інтегрованого європейського економічного простору, а також зміцнення позицій держави у вирішенні глобальних питань. Вище перераховане передбачає розвиток інститутів зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі приведення інститутів формування та реалізації державної зовнішньоекономічної політики згідно потреб учасників зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням світової практики; створення інститутів участі підприємницького співтовариства у виробленні та реалізації зовнішньоекономічної політики за допомогою одержання інформації про потреби, пов'язані з проведенням міжнародних угод; застосування інструментів митно-тарифного і нетарифного регулювання з метою раціоналізації імпорту та залучення нових технологій. Схема розробки заходів щодо вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності наведена на рис.2.

Пріоритетом є виділення інноваційних галузей та їх розвиток в якості експортоорієнтованих. Важливим є виявлення стратегічних напрямків зовнішньоекономічної діяльності. У першу чергу виділяються галузі, орієнтовані на інноваційну модель розвитку економіки, що, у разі успішного проведення комплексу заходів, призводить до втілення великих стратегічних ініціатив і проектів за межами держави.

Інноваційний розвиток економіки реалізується за такими напрямками як підтримка інноваційного бізнесу і розширення попиту на інновації в економіці, розвиток фундаментальної науки, підвищення ефективності сектора досліджень і розробок, розвиток інноваційної інфраструктури [9]. Важливим аспектом у розвитку інноваційних галузей економіки є формування кластерно-мережових моделей, а також технологічних платформ. Формування і розвиток кластерів є ефективним механізмом залучення прямих іноземних інвестицій та активізації зовнішньоекономічної інтеграції.

Включення вітчизняних кластерів в глобальні ланцюжки створення доданої вартості дозволяє істотно підняти рівень національної технологічної бази, підвищити швидкість і якість економічного зростання за рахунок підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств, що входять до складу кластеру.

Координація діяльності кластерів у сфері інноваційного розвитку повинна доповнюватись технологічними платформами, сформованими в цілях ефективної взаємодії науково-технічного сектору та бізнесу. Кластерний підхід, націлений також на підвищення конкурентоспроможності і є одним із пріоритетних методів реалізації економічної політики. Необхідною умовою розвитку кластерних структур є наявність стратегії, реалізація якої сприяє придбання і впровадженню критичних технологій, новітнього обладнання, отримання підприємствами кластера доступу до сучасних методів управління та спеціальних знань; ефективних можливостей виходу на високо конкурентні міжнародні ринки.

Рис. 2. Схема розробки заходів щодо вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності

Пріоритети державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності повинні включати:

- формування (через інститути, механізми та інструменти міжнародного економічного співробітництва) необхідних і достатніх умов для досягнення стратегічних цілей України у світовій економіці та підвищення вкладу зовнішньоекономічної сфери у вирішення завдань інноваційно - орієнтованої модернізації національного господарства;

- створення конкурентоспроможної (порівняно з найкращою зарубіжною практикою) і доступної для широкої маси підприємств національної системи інститутів і механізмів розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

- формування системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що ефективно забезпечує національні інтереси та інтереси українського бізнесу в процесі міжнародного економічного співробітництва з урахуванням мінливих умов зовнішнього середовища.

У сфері міжнародного економічного співробітництва сьогодні зосереджені ключові економічні інтереси і можливості України в прискоренні та підвищенні стійкості господарського зростання, модернізації національної економіки та переведення її на інноваційний шлях розвитку. Реалізація даного напрямку спрямована на максимальне використання потенціалу міжнародного економічного співробітництва для вирішення актуальних завдань соціально-економічного розвитку країни.

Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є одним з ключових факторів розвитку та вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності. Реалізація всіх програм передбачає комплекс організаційно-правових та технічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності державного регулювання ЗЕД в умовах подальшої інтеграції України в глобальну економічну систему.

Висновки. Враховуючи вищезазначене, скориговані програми для України повинні бути орієнтовані на базові нововведення і відобразити стратегічний підхід до регулювання ЗЕД. При цьому неоіндустріалізація і модернізація виробництва одночасно повинні забезпечувати отримання доходів в довгостроковій перспективі. Чіткі стратегічні орієнтири розвитку зовнішньоекономічної діяльності є основою сталого розвитку. Тому необхідно розробити Програму стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності, яка повинна бути складовою частиною Програми соціально-економічного розвитку на середньострокову перспективу. В якій передбачити розвиток інноваційної діяльності, в тому числі використовуючи програми стимулювання, які повинні бути націлені на розвиток досліджень, підприємництва, людського капіталу і здібностей.

Список використаних джерел:

1. Амоша О.І., Гринецька С.М., Перспективні напрями державної політики щодо капіталізації науки в сучасних умовах/ О.І.Амоша, С.М.Гринецька// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2012_1/2012_1/009.pdf
2. Андрощук Г.О. Економіко-правовий аналіз регулювання відносин у сфері службового винахідництва/Г.О.Андрощук// Наука та інновації. 2012. Т. 8. № 1. С. 89—111. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/all/scim/2012_1/Androshchuk.pdf
3. Гаман, М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: монографія / М. В. Гаман. - К. : Вікторія,2004. - С. 104-131
4. Гусев В. О. Парадигма сталого інноваційного розвитку України / В. О. Гесев, О. О. Мужилко // Економіка та держава. – 2011. – № 9. – С. 115–118.
5. Дацій, О.І. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні [Текст] / О.І. Дацій // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С.18 – 22.
6. Офіційний сайт Кабінету міністрів України[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"